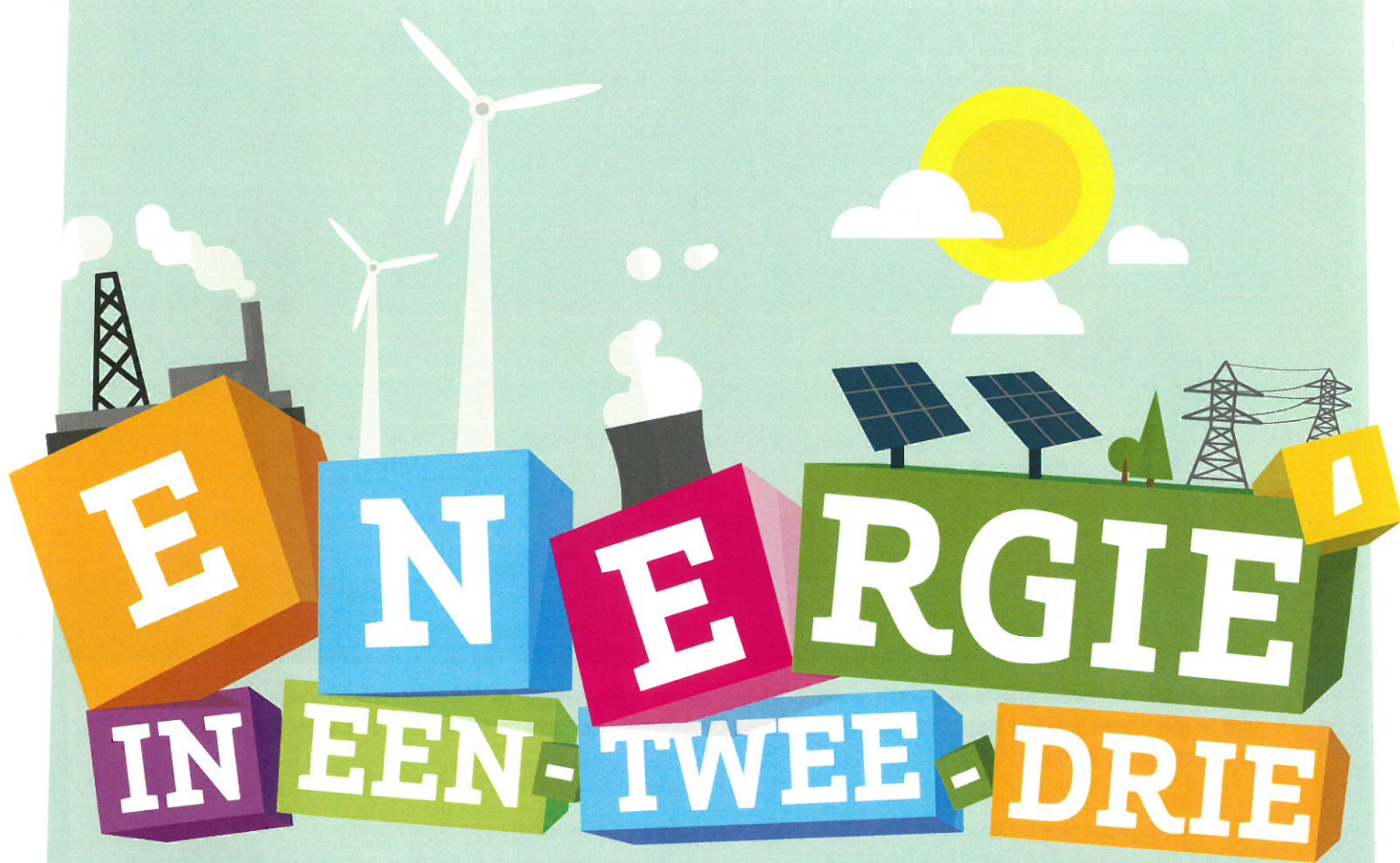

Versie Brussel

HANDLEIDING

De energiemarkt:
zie jij het licht?

E N E R G I E I N E E N - T W E E - D R I E

Januari 2007, de energiemarkt wordt in heel België vrijgemaakt. Deze gebeurtenis heeft zowel de organisatie als de werking van de aardgas- en de elektriciteitsmarkt ingrijpend veranderd. Deze veranderingen hebben ook gevolgen voor de consument...

Wie doet wat op de markt? Hoe komt de energie tot in mijn woning?
Wie bepaalt de energieprijs? Waar komt onze energie vandaan?

Dit spel geeft een antwoord op deze en op nog heel wat andere vragen.
Wil je de werking van de energiemarkt volledig doorgronden?
Op deze manier wordt het kinderspel!

Energie in een-twee-drie is een oorspronkelijk idee van de vzw Empreintes. Op basis van een prototype dat in het kader van het Eco Watchers-project van de vzw Empreintes werd ontwikkeld, werd het spel in concrete vorm gegoten door:

Het Steunpunt SocialEnergie (vzw Federation des Services Sociaux)

De FdSS verenigt een dertigtal Brusselse en Waalse erkende sociale en psychosociale diensten en verenigingen die zich inzetten voor de bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. Het Steunpunt SocialEnergie is de referentiestructuur op het vlak van energie voor alle maatschappelijk werkers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. www.fdess.be - www.socialenergie.be

Énergie Info Wallonie

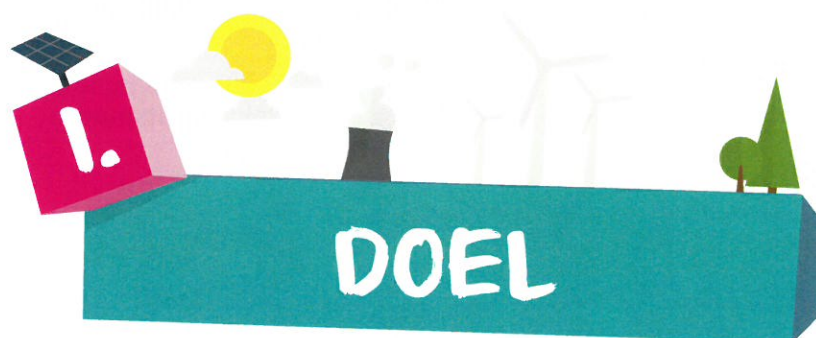
Énergie Info Wallonie is een dienst die ondersteuning biedt aan kwetsbare consumenten in Wallonië. Deze dienst werd opgericht door het Waalse netwerk voor duurzame toegang tot energie (Réseau wallon pour l'accès durable à l'énergie of RWADE) en door de vzw Droits Quotidiens, met de steun van de Waalse Regering. Hij heeft als doel om maatschappelijk werkers en consumenten gratis ondersteuning en informatie te bieden bij problemen met of vragen over toegang tot energie. www.energieinfowallonie.be

vzw Empreintes

De vzw Empreintes is actief op het vlak van milieu-educatie en biedt kinderen, adolescenten, jongvolwassenen, kwetsbare consumenten en mensen die met deze personen werken spelletjes, opleidingen, pedagogisch materiaal en mogelijkheden om nieuwe ervaringen op te doen en te ontdekken hoe ze zich actiever kunnen inzetten voor het milieu. De vzw Empreintes is de stuwende kracht achter het Naamse Centre Régional d'Initiation à l'Environnement (CRIE). www.empreintesasbl.be

Voor meer informatie over dit spel of voor alle vragen over of problemen met toegang tot energie, kunt u altijd terecht op de website www.socialenergie.be of kunt u contact opnemen met het Steunpunt SocialEnergie op 02/526.03.00 of met de vzw Empreintes op 081/39.06.60.

Onderwerp	De vrijgemaakte energiemarkt.
Publiek	Volwassenen.
Aantal spelers	3 tot 15 personen.
Gewenste voorkennis	Er is geen enkele voorkennis vereist. De vragen kunnen worden aangepast aan het kennisniveau van de deelnemers.
Duur van het spel	Het spel duurt gemiddeld 45 min. tot 1 uur. De duur kan variëren naargelang het publiek en het type spel.
Benodigd materiaal	Het spelmateriaal en een centrale tafel waarop dit materiaal zo kan worden gelegd dat iedereen het kan zien en kan meespelen.

Energie in een-twee-drie is een pedagogisch spel met de volgende doelstellingen:

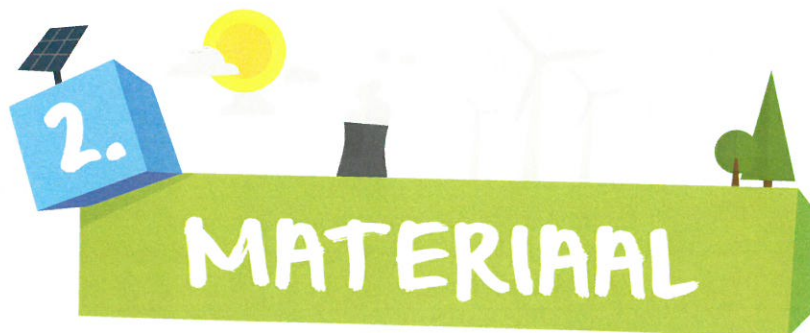
- Inzicht krijgen in de organisatie van de vrijgemaakte aardgas- en elektriciteitsmarkt en alle spelers die op deze markt actief zijn;
- De rol van de verschillende spelers op de vrijgemaakte markt begrijpen en de consument duidelijk maken tot wie hij zich in bepaalde situaties moet richten.
- Tonen welke weg de energie aflegt van de bron tot in de woning van de consument;
- De deelnemers aanzetten om te gaan nadenken over de implicaties van de vrijmaking van de energiemarkt.

Energie in een-twee-drie werd ontwikkeld om de vrijgemaakte markt duidelijk te maken voor residentiële klanten (klanten wier verbruik hoofdzakelijk betrekking heeft op hun private woonomgeving). Het gaat niet in op specifieke elementen die gelden voor professionele klanten.

Energie in een-twee-drie kan worden gebruikt in groepssessies waarbij wordt ingegaan op vragen die betrekking hebben op de toegang tot energie. Het wordt gekaderd door een spelleider die zelf een opleiding heeft gehad over energie en die de dynamiek van dit spel kent.

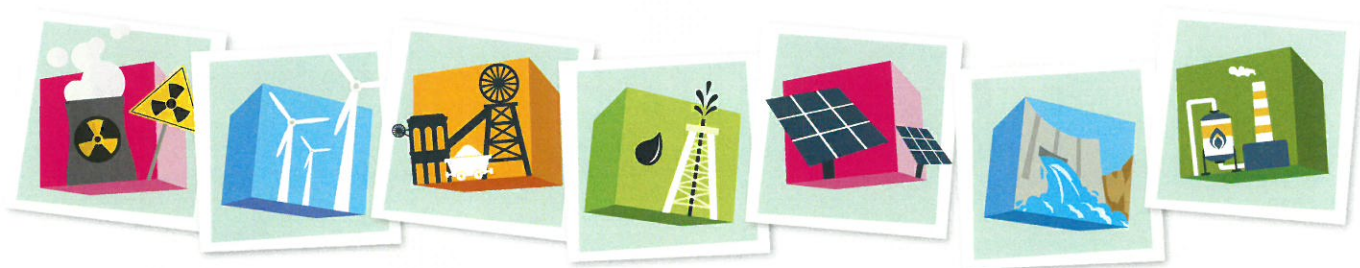
Met Energie in een-twee-drie wordt een moeilijke en soms vervelende materie op een ludieke manier aangepakt. De onderliggende pedagogische methode is gebaseerd op interactie en participatie.

Energie in een-twee-drie zit in een doos waarin de volgende zaken zijn terug te vinden:

■ **Een handleiding** met informatie over:

- het gebruik van het spel;
- het materiaal in de doos;
- de context van de vrijmaking van de aardgas- en elektriciteitsmarkt;

■ **Houten blokken** die staan voor de verschillende energiebronnen en spelers op de markt. Elke speler wordt voorgesteld door een houten blok waarop ofwel het logo van de betrokken speler ofwel een illustratie staat.

7 producenten	Kerncentrale, windenergie, olieput, waterkrachtcentrale, zonnepanelen, steenkoolcentrale, aardgascentrale
2 transportnetbeheerders	Fluxys (aardgas), Elia (elektriciteit)
1 distributienetbeheerder	Sibelga
7 leveranciers	Belpower, EDF Luminus, Electrabel, Energie 2030, Lampiris, Mega, Octa+
2 regulatoren	Federale regulator: de CREG • Brusselse regulator: Brugel
1 OCMW	
1 FOD Economie	
1 verenigingssector	
1 ombudssector	De Federale Ombudsdienst voor Energie
1 vrederechter	
3 lege blokken voor mogelijke nieuwe spelers op de markt	

Andere elementen uit de marktstructuur

- 7 kaarten die staan voor de energiebronnen van de verschillende producenten: kernenergie, wind, aardolie, water, zon, steenkool en aardgas;
- 5 woningen;
- voor de elektriciteit: 1 hoogspanningsmast en 1 laagspanningsmast;
- voor het aardgas: 1 aardgasleiding (staat zowel voor de hoge als de lage druk).

Rollenkaartjes

Deze kaartjes worden (tijdens of op het einde van het spel) op de verschillende marktspeleers aangebracht.

12 informatiefiches

Eén verklarende fiche voor elke speler en elk structuuronderdeel van de markt: energiebronnen, producenten, netbeheerders, leveranciers, OCMW's, enz. De fiches geven meer uitleg over de belangrijkste functies en opdrachten van deze spelers.

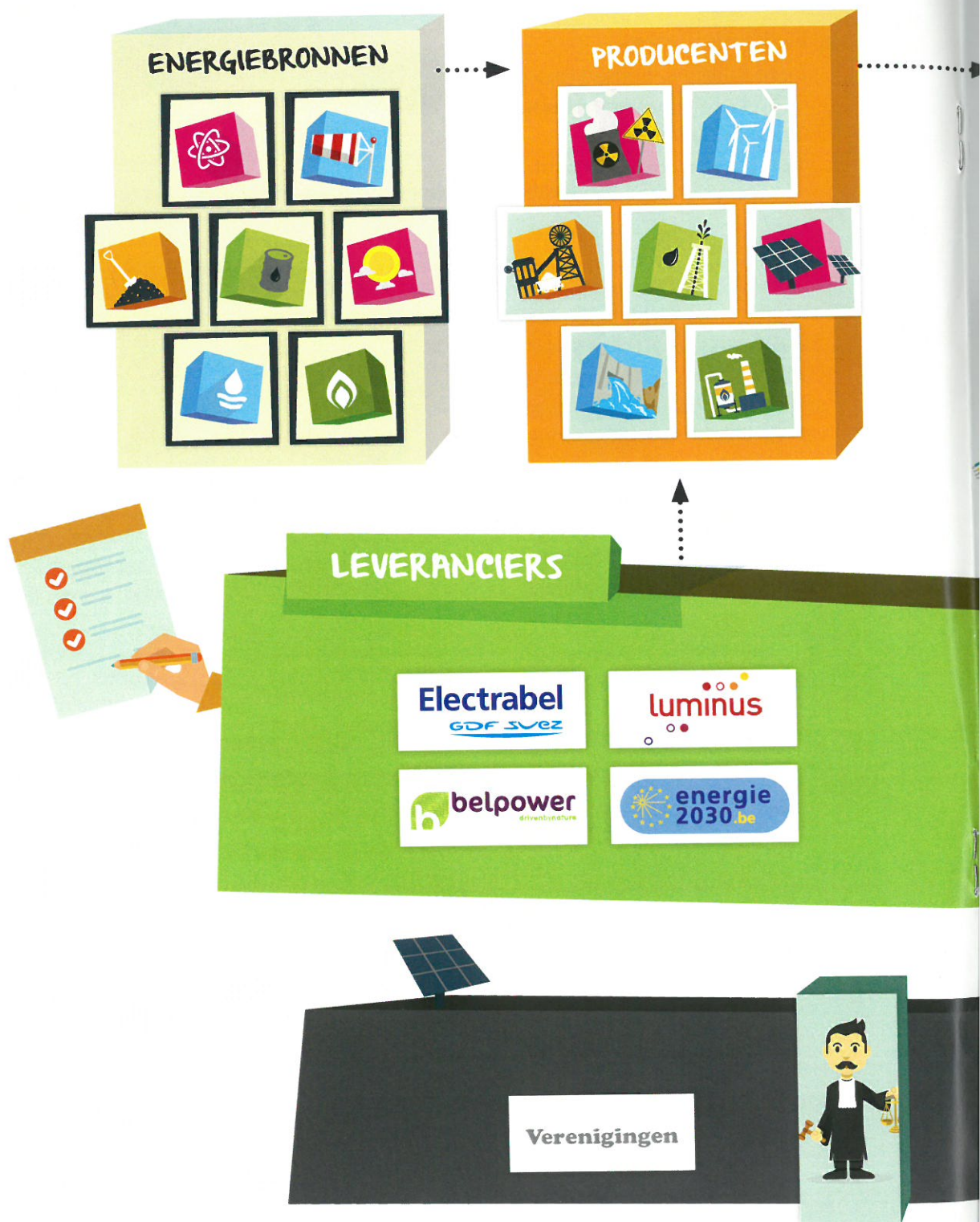
De fiches streven geen volledigheid na en geven de situatie weer van het moment waarop ze werden opgesteld (maart 2015). Ze zullen worden geactualiseerd naarmate de verschillende geldende regelgevingen evolueren. De geactualiseerde fiches zullen beschikbaar zijn op de website www.socialenergie.be

20 kaarten «juist of fout?»

OPLOSSING

 economie

■ Opstelling:

De spelleider verdeelt de blokken, de masten/aardgasleidingen en de kaarten «energiebronnen» willekeurig op een tafel. De rollenkaartjes worden naar keuze bij het begin of tijdens het spel op de tafel gelegd (zie verderop).

De spelleider nodigt alle deelnemers uit om rond de tafel plaats te nemen.

■ Verloop:

De context

Afhankelijk van de deelnemers kan de spelleider ervoor kiezen om de context op een ludieke of op een ernstige manier te schetsen. Zo kan hij bijvoorbeeld, in zijn eigen woorden, het volgende scenario presenteren:

« Op [dag] raasde er een zware storm over de energiemarkt. Alles werd verwoest! Het hele netwerk werd overhoop gegooit! Er kon geen energie meer aan de consument worden geleverd.

Daarom gaan jullie nu allemaal samen operatie «na de storm» aan, zodat de hele bevolking weer licht en verwarming krijgt...

Het doel: de weg reconstrueren die de energie aflegt van de bron tot aan de woning van de consument en de verschillende spelers die op de markt actief zijn op de juiste plaats zetten. »

Tips die de spelleider kan meegeven:

- 1. Leg de blokken die jullie niks zeggen opzij (als die er zijn);**
- 2. Leg blokken die volgens jullie samen horen, in groepjes bij elkaar;**
- 3. Structureer de groepjes ten opzichte van elkaar, vertrekkend van de bron en eindigend bij de woning van de consument.**

- De spelleider komt in dit eerste deel niet tussenbeide. Verkeerde opvattingen of fouten van de deelnemers onthoudt hij om ze achteraf met hen te bespreken.

De rollenkaartjes kunnen bij het begin van het spel ter beschikking worden gesteld om duidelijk te maken wie wie is, maar ook wanneer de groep een eerste structuur heeft gemaakt of nog later om een synthese van de markt te maken.

- Wanneer de deelnemers de markt gereconstrueerd hebben, vraagt de spelleider hen om hun structuur toe te lichten en uit te leggen wat ze over de verschillende spelers weten.

Er bestaat niet zoiets als «één juiste oplossing»; de energiemarkt kan op verschillende manieren worden gereconstrueerd. Wel kan de spelleider kan de positie van de verschillende elementen wel aanpassen aan de oplossing die bij het spel wordt geleverd.

De spelleider stelt elke marktspeler voor, legt uit wat zijn rol is en verduidelijkt de relaties tussen de verschillende spelers aan de hand van de informatiefiches. Naargelang het kennisniveau van de deelnemers kan hij meer of minder gedetailleerde informatie geven over de energiemarkt.

De spelleider kan het onderwerp nog verder uitdiepen met de kaarten «juist of fout? ». Hij kan zelf de vragen aan de groep stellen of voorstellen dat de deelnemers de vragen aan elkaar stellen.

Zowel het Steunpunt SocialEnergie als de vzw Empreintes bieden opleidingen aan waarmee de spelleaders zich zowel de materie als het spel nog beter eigen kunnen maken. Deze opleidingen geven toelichting bij de vrijmaking van de energiemarkt en leren de deelnemers hoe ze het spel moeten gebruiken.

OPMERKINGEN / AANTEKENINGEN

Er bestaan twee versies van het spel: één voor Wallonië en één voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Sommige marktspelers zijn slechts in één van deze gewesten actief. Bovendien zijn er verschillen in de werking van de markt en de geldende wetgeving.

CONTEXT:

1. De vrijgemaakte aardgas- en elektriciteitsmarkt

Vroeger had de consument maar één aanspreekpunt: de intercommunales stonden tegelijkertijd in voor de ontwikkeling en het onderhoud van de elektriciteitslijnen en aardgasleidingen, de aansluitingen, de opname van de meterstanden, de levering van elektriciteit en aardgas en de facturatie.

Sinds 2007 is de energiemarkt in België vrijgemaakt. Hierdoor zijn er voor de consument verschillende aanspreekpunten gekomen:

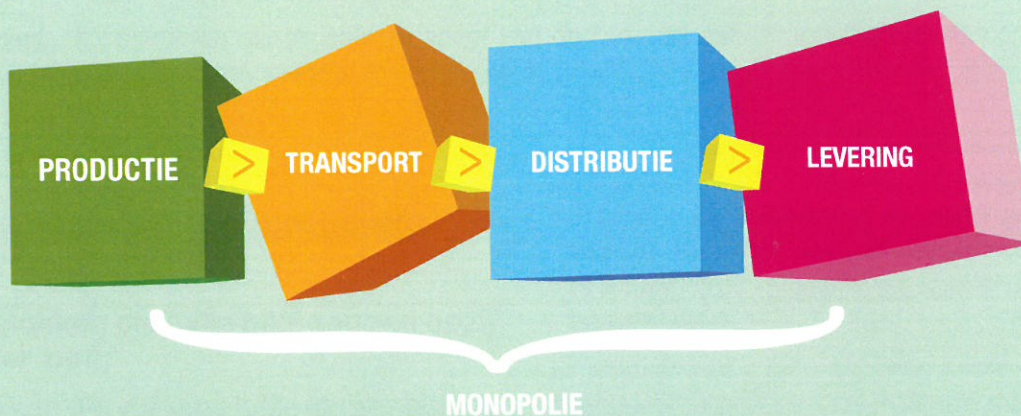
- de **distributienetbeheerder (DNB)**, die men zelf niet kan kiezen omdat die wordt aangeduid in functie van de plaats waar men woont. De DNB staat in voor de verdeling van de energie tot in de woning van de consument en voor verschillende technische diensten die verband houden met de aansluiting (zie fiche DNB);
- de commerciële **leverancier** met wie de consument een contract afsluit voor de levering van aardgas en elektriciteit (zie fiche leveranciers).

Tegenwoordig heeft iedereen in België het recht om vrij zijn elektriciteits- en aardgasleverancier te kiezen. Als de consument op het moment van de vrijmaking geen contract heeft afgesloten met een leverancier naar keuze, wordt hem een «standaardleverancier» toegewezen. Iedere nieuwe consument is daarentegen verplicht om een leverancier te kiezen.

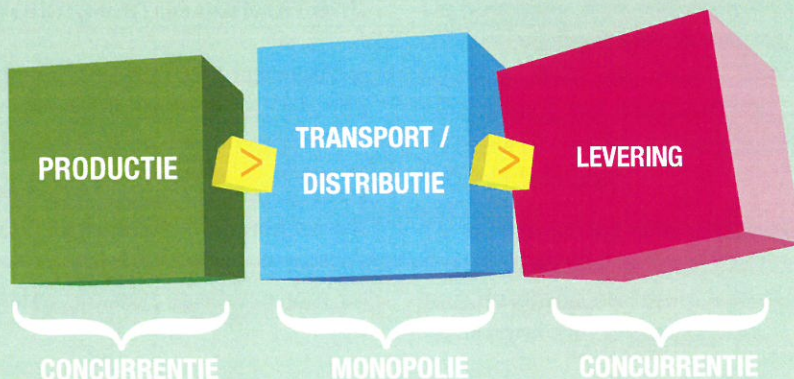
Ten gevolge van dit alles bestaat er op de vrijgemaakte elektriciteits- en aardgasmarkt een scheiding tussen:

- activiteiten waarbij concurrentie mogelijk is: de productie van energie en de verkoop aan de consument;
- activiteiten die worden uitgeoefend in het kader van een feitelijk openbaar monopolie: het transport en de distributie van elektriciteit en aardgas.

VOOR DE VRIJMAKING

NA DE VRIJMAKING

Met de vrijmaking van de markt zijn er een aantal nieuwe spelers op het toneel verschenen, zoals:

- **de regulatoren**, die toezien op de goede werking van de markt (zie fiche regulatoren);
- **de ombudsdiensten**, die klachten en vragen tot schadeloosstelling van consumenten behandelen (zie fiche ombudsdienst).

Bij de vrijmaking van de markt werden er ook maatregelen getroffen om de consument, en in het bijzonder de kwetsbare consument, beter te beschermen.

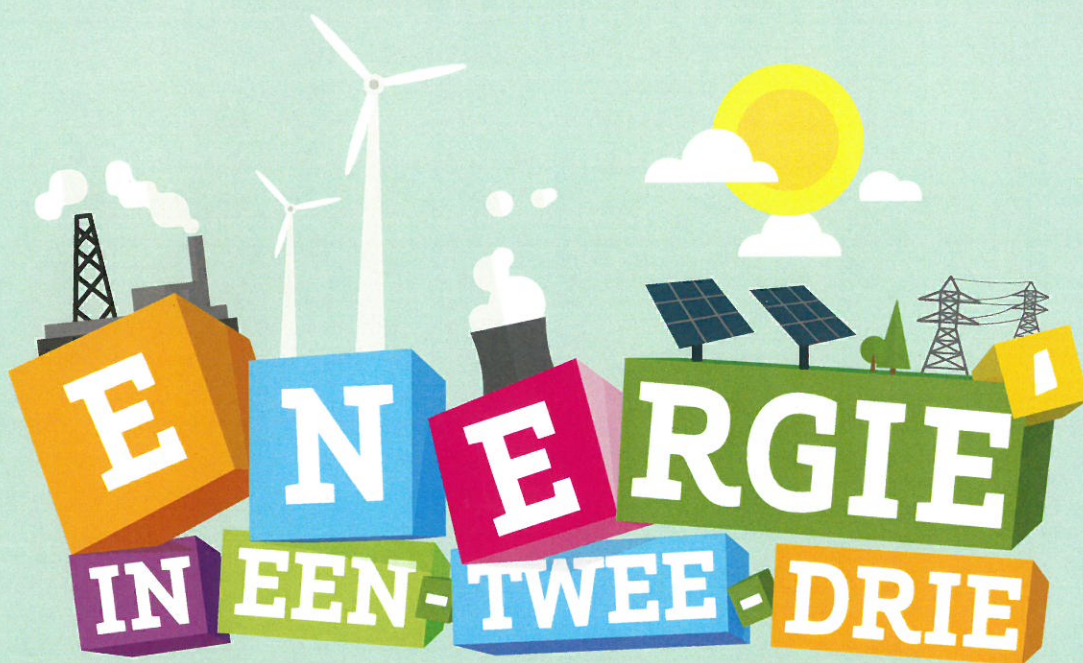
2. De verdeling van de bevoegdheden tussen de Federale Staat en de gewesten

De Federale Staat is met name bevoegd voor:

- de bevoorrading van België op het vlak van elektriciteit en aardgas;
- het transport van elektriciteit via het hoogspanningsnet;
- de opslag en het transport van aardgas;
- kernenergie;
- de berekening van het sociaal tarief.

De gewesten op hun beurt, zijn bevoegd voor:

- de lokale distributie en transport van elektriciteit;
- de distributie van aardgas;
- de productie van energie op basis van hernieuwbare-energiebronnen;
- rationeel energiegebruik;
- een reeks openbare dienstverplichtingen die met name betrekking hebben op de bescherming van het milieu en op sociale maatregelen;
- vanaf 1 juli 2014, de controle op de prijzen voor de openbare distributie van aardgas en elektriciteit.

Met dank aan:

Stéphanie de Tiège: **ontwerp** • Annick Cockaerts, Stéphanie de Tiège, Marie Hanse, Hélène Marot, Elvis Mihalowitch, Sophie Quintart, Caroline Rousseau, Elisabeth Tichon: **redactie en correctie** • Jérôme Culot: **grafische vormgeving** • Vincent Sellenne (Art of Games): **productie** • Met steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Leefmilieu Brussel en het Waalse Gewest.

Dit werk valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-Geen Afgeleide Werken 4.0 Internationaal-licentie.

Avec le soutien de

Wallonie

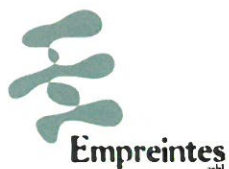

FÉDÉRATION
WALLONIE-BRUXELLES

be.brussels

bruxelles
environnement
leefmilieu
brussel
.brussels

Empreintes

de Namur

Centre d'Appui

social energie

Steunpunt

énergie info
wallonie
éclairer vos droits !